

Netwerkbijeenkomst Gluren bij de burens

17 mei 2017

A group of people are gathered outdoors for a networking event. They are standing and talking in a courtyard area with a large tree providing shade. A bar with drinks and food is visible in the background. In the foreground, there is a purple cushioned bench and a planter box with purple flowers. The event is taking place in front of a brick building with large windows.

School & Veiligheid
STICHTING

Netwerkbijeenkomst Gluren bij de burens

17 mei 2017

A group of people are gathered outdoors for a networking event. They are standing and talking in a courtyard area with a large tree providing shade. A bar with drinks and food is visible in the background. In the foreground, there is a purple cushioned bench and a planter box with purple flowers. The event is taking place in front of a brick building with large windows.

School & Veiligheid
STICHTING

Van de wet naar de praktijk

Wat moeten we met de wet Sociale Veiligheid?

Die vraag ging afgelopen twee jaar op veel scholen rond. Het actieplan Sociale Veiligheid gaf schoolleiders een steuntje in de rug. Scholen die daarnaast behoefte hadden aan een sparringpartner, konden terecht bij de ambassadeurs Sociale Veiligheid.

Zij werden voor een periode van twee jaar door Stichting School & Veiligheid aangesteld als uitvoerder van het plan. Hun doel: scholen helpen bij het op orde brengen van de sociale veiligheid.

Het actieplan Sociale Veiligheid biedt scholen:

- hulpmiddelen zoals het Digitaal Veiligheidsplan, leerlingenenquêtes en online wegwijzers;
- informatie via nieuwsbrieven en bijeenkomsten;
- de mogelijkheid om te sparren met een van de vier ambassadeurs Sociale veiligheid.

De wet Sociale Veiligheid verplicht scholen om:

- aantoonbaar een actief beleid te voeren voor een sociaal veilig leerklimaat;
- de veiligheid van leerlingen te monitoren;
- een vast aanspreekpunt te hebben bij pesten en om het anti-pestbeleid te coördineren.

Gluren door de ogen van de ambassadeurs Sociale Veiligheid

Wat vraagt de nieuwe wet precies van scholen?

Volstaat het bestaande veiligheidsplan? Hoe verlevendigen we het huidige plan? Met dit soort vragen konden schoolleiders terecht bij de ambassadeurs Sociale Veiligheid. Op verzoek van de scholen kwamen zij langs en gaven zij advies.

Afgelopen twee jaar hebben de ambassadeurs veel mensen uit het onderwijs gesproken over sociale veiligheid. Op de afsluitende netwerkbijeenkomst blikten ze terug op hun ambassadeurstijd en vertelden ze kort over de vragen en problemen die scholen hadden.

‘Sociale veiligheid is het resultaat van teamwork’

“‘Kunnen we samen naar het veiligheidsplan kijken?’ Die vraag kreeg ik vaak voordat ik bij een school op bezoek ging. Eenmaal daar, merkte ik dat veel scholen bekend waren met het Digitaal Veiligheidsplan. De een gebruikte het als checklist of archief, de ander als informatie- en inspiratiebron. Maar een veiligheidsbeleid heeft meer nodig dan alleen plannen en protocollen op papier. Sociale veiligheid is het resultaat van teamwork. Een plan is pas goed als iedereen er bij betrokken wordt: het team, de leerlingen en de ouders. Dus niet alleen de veiligheidscoördinator. Om dat te bereiken is soms een zetje van buiten nodig en dat zetje gaf ik.”

Marij Bosdriesz – Ambassadeur regio Noord-West

“Kunnen we samen naar het veiligheidsplan kijken?”

‘Praat met elkaar over sociale veiligheid’

“School is een plek om kennis op te doen én om kennis te maken met normen, waarden en omgangsvormen. Hoe gaan we met elkaar om? Wat is dat: respect voor elkaar hebben? Wat doe je als leerlingen of medewerkers zich niet aan de afspraken houden? Antwoorden op deze vragen horen in het beleid te staan. Want met gedragsregels voor leerlingen en gedragscodes voor docenten weet iedereen wat er verwacht wordt. Maar je moet ook met elkaar praten over sociale veiligheid. Op scholen waar dat niet vanzelf ging, introduceerde ik het **spel Gedragen Gedrag**. Via situatiebeschrijvingen op kaartjes gaat het team het gesprek aan over thema's als pesten, diversiteit en sociale media. Dit leverde vaak eyeopeners op.”

Ank Stegenga – Ambassadeur regio Noord-Oost

‘Zorg dat sociale veiligheid in ieders systeem komt’

“‘Hoe zorg je ervoor dat het veiligheidsplan gaat leven?’, vroegen scholen mij regelmatig. Ik adviseerde dan om afspraken te maken en die vast te leggen. Vervolgens bedenk je structuren om er met elkaar over in gesprek te blijven. Kijk bijvoorbeeld één keer per kwartaal tijdens de vergadering naar de incidentenregistratie. Ook is het belangrijk dat iedereen nadenkt over sociale veiligheid, zodat het in ieders systeem komt. Dus ook de ouders en de kinderen. Maak het voor hen zo concreet mogelijk. Organiseer bijvoorbeeld voorlichtingsavonden over een bepaald thema. En bedenk opdrachten waarin je leerlingen vraagt wat *aardig doen* en *elkaar helpen* inhoudt.”

Anne Arink – Ambassadeur regio Midden

“Hoe zorg je ervoor dat het veiligheidsplan gaat leven?”

‘Kijk met externe ogen naar je eigen school’

“De ontvangst op een school zegt mij direct veel over het schoolklimaat én over de veiligheid van leerlingen en personeel. De hoofdingang vinden is meestal al een hele opgave, voor je het weet sta je bij de kinderopvang. En eenmaal binnen is het vaak ook even zoeken naar de receptie. Op sommige scholen komt er direct iemand op je afgestapt om de weg te wijzen maar te vaak worden externen niet gezien. Ik begon mijn gesprek op een school bijna altijd met een tip of een compliment over die ontvangst. Want er zou maar eens iemand met kwade bedoelingen de school binnenlopen. Bovendien zegt hoe je met buitenstaanders omgaat iets over hoe je met elkaar binnen de school omgaat. Mijn advies is dan ook: kijk met externe ogen naar je eigen school. Hoe gastvrij ben je?”

Ine Spee – Ambassadeur regio Zuid

8 x gluren bij succesvolle burenen

Elke school is anders. En daarmee verschilt ook de aanpak voor een sociaal veilige omgeving voor elke school. Acht scholen met een succesvolle aanpak vertelden tijdens de bijeenkomst in twee minuten hoe zij werken aan een sociaal veilig klimaat op school. Vervolgens gingen ze met de aanwezigen in gesprek over hun methode.

KONINGIN JULIANASCHOOL (PO), NIEUWEGEIN:

‘Regels uitdragen aan ouders’

Excellent, noemde de inspectie de sociale veiligheid op de Koningin Julianaschool. Op deze school gebruiken ze de Kanjermethode. Kinderen leren tijdens Kanjertrainingen op een goede manier met elkaar om te gaan en ze krijgen inzicht in hun eigen gedrag. De school is erin geslaagd om de methode op een succesvolle manier toe te passen.

“Het maakt niet uit welke methode je kiest, de manier waarop je ermee omgaat bepaalt of het wel of niet werkt,” zegt directeur Martine Spreeuw. “Wij vinden het bijvoorbeeld heel belangrijk om ouders te betrekken bij de Kanjerlessen. We houden informatieavonden en ouders mogen lessen bijwonen. Zo weten de ouders wat de regels op school zijn en kunnen ze thuis ook gebruikmaken van de Kanjermethode. Dat schept duidelijkheid voor de kinderen: de regels zijn thuis en op school dezelfde.”

BRIANT COLLEGE (VSO), ARNHEM:

‘Weten is meten én praten’

Het Briant College schakelde een onderzoeker in om het leerklimaat op school te testen. “Het invoeren van anti-pestprogramma’s leidt tot een daling van het pestgedrag met 15 procent. Verander je daarentegen het klimaat op een school, dan neemt het pestgedrag af met wel 60 tot 70 procent.” Aan het woord is Peer van der Helm, onderzoeker aan de Hogeschool Leiden. Hij vraagt eerst aan docenten en leerlingen om vragen- en observatielijsten in te vullen. De resultaten krijgen de scholen vervolgens in een kleine overzichtelijke folder. Op basis daarvan kijken onderzoekers en schoolleiders samen wat er beter kan en hoe. Op het Briant College bleek bijvoorbeeld dat er vaak leerlingen boos uit de les liepen. Samen werd er een oplossing gevonden.

“Tegenwoordig geven leerlingen aan als ze het niet meer trekken in de les. Ze mogen dan even weg, maar moeten wel zeggen waar ze heen gaan. Ze gaan dan bijvoorbeeld even naar de conciërge en keren weer terug naar de les als ze dat aankunnen.”

2COLLEGE – JOZEFMAVO (VO), TILBURG:

‘Stappenplannen voor de hele gemeente’

Een postvakvuller, zo voelde Frank Kraus zich. Hij is vestigingsdirecteur van het 2college – Jozefmavo. Om thema's zoals pesten en discriminatie bij zijn team onder de aandacht te brengen stuurde hij nieuwsbrieven rond, maar die eindigden vaak in de prullenbak. Aangezien de scholengroep vestigingen in heel Tilburg heeft, leek een gemeentelijke aanpak hem de juiste oplossing.

“We zijn een werkgroep **Veilige School** gestart in de gemeente Tilburg. Hierin zitten vertegenwoordigers van alle vo-scholen, maar ook van instanties als de GGD en de politie. Belangrijke thema's zoals pesten en agressie zijn binnen de werkgroep besproken en een aanpak is opgeschreven in een handelingsprotocol. Per thema is een stappenplan uitgewerkt op een handelingskaart: kort en overzichtelijk. Op elke locatie is één persoon verantwoordelijk. Een preventiemedewerker controleert of de handelingskaarten goed worden gebruikt. Daarnaast heeft deze medewerker veel contact met de OR, LR en MR zodat iedereen binnen de school wordt bereikt.”

HELICON VMBO (VO), NIJMEGEN:

‘Leerlingen laten praten over respect’

Wat is respect hebben voor elkaar en hoe doe je dat? Die vragen staan centraal tijdens het project Respect2All op het Helicon VMBO. Derdejaars leerlingen maken een indrukwekkende reis naar Polen. Ze leren over discriminatie en uitsluiting en zien in het concentratiekamp Auschwitz wat dit met mensen kan doen. Eenmaal terug op school krijgen de kinderen een training waarin ze leren om les te geven aan eerste- en tweedeklassers. Vervolgens gaan ze daadwerkelijk les geven over pesten, discriminatie en respect. Projectleider Lonneke Knegtel:

“We hebben dit project ingevoerd om radicalisering tegen te gaan. Maar we merkten al snel een voordelig neveneffect: de sociale veiligheid nam toe. Er ontstaan elke keer weer goede gesprekken in de klas. Omdat een leeftijdsgenoot de les leidt, is de drempel om over jezelf te vertellen veel lager.”

DE SPRINGPLANK (PO), HUIZEN:

'Goed gedrag moet worden aangeleerd'

Een overspannen leerkracht, veel ziekteverzuim en boze ouders. De oorzaak: ordeproblemen. Yvonne Vlaanderen, anti-pest coördinator op basisschool De Springplank ontwikkelde samen met ICT coördinator Joop van Baalen een methode: samen1school, een allesomvattende preventieve aanpak voor een sociaal veilige school.

"Goed gedrag moet worden aangeleerd. Samen1school zorgt voor de materialen om leerlingen een overzichtelijk kader te bieden, met een minimum aan regels. Niemand zit te wachten op een eindeloze reeks voorschriften en regeltjes. Zeker leerlingen niet. Dus houden we het eenvoudig. Goed gedrag wordt beloond en gevierd. Daarnaast zijn er duidelijke grenzen met begrijpelijke consequenties. Bovendien houden we het gedrag van leerlingen en de sfeer op school beter in de gaten. We signaleren, monitoren en registreren consequent, en dat levert op termijn veel inzicht op. De aanpak werkt. Het aantal incidenten van ongewenst gedrag en het ziekteverzuim onder leerkrachten is afgenomen. Leerlingen, ouders en het team zijn weer echt samen één school."

SHRI VISHNU SCHOOL (PO), DEN HAAG:

'Het plan is geen doel maar een middel'

Toen Fred van de Poll vorig jaar begon als directeur van de Shri Vishnu School was er geen veiligheidsplan. Inmiddels heeft hij het perfect voor elkaar. Op papier dan. Het plan is geschreven en goedgekeurd door een ambassadeur. Er is een verantwoordelijke aangewezen en de school kreeg een goede beoordeling van zowel leerlingen als van de inspectie.

"Maar in de praktijk zagen we die goede resultaten nog niet optimaal terug. Pesterijen en incidenten kwamen nog steeds voor. Conclusie: een goed plan is mooi, maar daarmee ben je er nog niet. Een plan is geen doel maar een middel." Hij besloot de ouders meer bij de school te betrekken. Zij zijn een onmisbaar element bij het creëren van sociale veiligheid. Fred ging met ze in gesprek en nodigde hen uit actief mee te denken en mee te doen. En dat werkte.

"Ouders zijn merkbaar meer betrokken bij onze school. En dit zien we terug in het gedrag van de leerlingen. Ook zij merken dat daardoor een hechtere sferen ontstaan."

KRANENBURG (PRO), UTRECHT:

‘Leerlingen volgen Baaz-lessen’

Een sociaal veilige omgeving creëren doe je niet in een dag, vindt Lenie de Boer, directeur van Kranenburg Praktijkonderwijs. Zij vond een manier om sociale veiligheid onderdeel te maken van het lesprogramma, het hele schooljaar door.

“We hebben Rndom Baaz ingeschakeld, een organisatie die stimuleert dat kinderen baas over hun eigen ontwikkeling zijn. Sinds twee jaar volgen de leerlingen Baaz-lessen en werken ze met de Baaz-map. Tijdens de lessen leren de kinderen hoe ze het beste met elkaar om kunnen gaan. Onderwerpen die aan bod komen zijn bijvoorbeeld keuzes maken, pesten, elkaar helpen en omgaan met boosheid. De Baaz-map bestaat uit een handleiding voor de docenten en een werkmap voor leerlingen. In de werkmap vindt de verwerking van de lessen plaats en kunnen leerlingen eigen foto's, tekeningen en werkstukken toevoegen. Deze mappen krijgen ook de ouders te zien. Zo blijven leerlingen, ouders en docenten op een laagdrempelige manier met elkaar in gesprek over sociale veiligheid.”

DE BOLSTER (SO), VOORST:

‘Time-out bij ongewenst gedrag’

Leerlingen van De Bolster hebben een ernstige sociaal emotionele gedragsproblematiek in combinatie met een licht verstandelijke beperking. Ze worden snel angstig, boos of gefrustreerd. De school heeft een manier gevonden om hier mee om te gaan. Josine Hakvoort, orthopedagoog op De Bolster:

“We gebruiken een time-out-model. Bij ongewenst gedrag of een conflictsituatie krijgen leerlingen een time-out. Dat kan in de time-out-ruimte in de school of op een leerplein buiten de school. In de time-out-ruimte is een vertrouwenspersoon aanwezig. Daar kan de leerling even boos zijn en tot rust komen. Het leerplein is een rustige prikkelarme omgeving waar de leerling verder kan met zijn schoolwerk. De les gaat intussen verder en de leerling keert terug wanneer hij dat aankan. De docent en de leerling sluiten de time-out op een positieve manier af. Zo is elke nieuwe schooldag weer een nieuwe kans. Dat is precies wat onze leerlingen nodig hebben.”

‘Deze bijeenkomst moet het gesprek verder op gang brengen’

Einde project, einde verhaal?

“Zeker niet!”, benadrukt Klaas Hiemstra, directeur van School & Veiligheid, aan het einde van de middag. “Deze bijeenkomst is niet georganiseerd om het gesprek over sociale veiligheid op te laten houden. Het moet het gesprek juist verder op gang brengen. Want uit elke presentatie vanmiddag bleek dat plannen en protocollen op papier zetten niet voldoende is. Je moet erover in gesprek gaan. En blijven.” Hiemstra hoopt dan ook dat de voorbeelden van de gastsprekers de

aanwezigen hebben geïnspireerd om de sociale veiligheid op scholen nog beter te maken. Het werk van de ambassadeurs zit er in principe op, maar ze zijn nog wel beschikbaar voor de scholen waar ze afspraken mee hebben gemaakt. Bovendien kunnen scholen gebruik blijven maken van de tools uit het actieplan, zoals het Digitale Veiligheidsplan, de online Wegwijzer en monitoring. Meer informatie is te vinden op de [website van Stichting School & Veiligheid](#).

Stichting School & Veiligheid
Zwarte Woud 2
3524 SJ Utrecht
Telefoon: 030 - 285 65 31
E-mail: info@schoolenveiligheid.nl

Redactie: Schrijf-Schrijf
Ontwerp: MOOZ grafisch ontwerp
Fotografie: Hans Roggen